

PRAVNA PRIRODA ODGOVORNOSTI ORGANIZATORA SPORTSKIH PRIREDBI

Sažetak

Predmet ovog rada je analiza pravne prirode odgovornosti organizatora sportskih događaja. Zakonom o sportu izričito su propisane obaveze organizatora sportskih priredbi koje imaju za cilj održavanje odgovarajućih standarda bezbednosti tokom održavanja sportskih priredbi i suzbijanje nedozvoljenog i nedoličnog ponašanja koje je suprotno cilju i društvenoj svrsi sportskih priredbi. Ukoliko se nepoštovanjem ovih obaveza nanese šteta sportistima, gledaocima, drugim učesnicima ili trećim licima, Zakon o sportu upućuje na primenu opštih pravila o odgovornosti sadržanih u Zakonu o obligacionim odnosima. Pravilima iz Zakona o sportu regulisana je odgovornost organizatora velikih skupova sadržana u članu 181. koja predstavlja posebnu vrstu odgovornosti bez obzira na krivicu organizatora. Regulišući odgovornost organizatora okupljanja kao posebnu vrstu vanugovorne, objektivne odgovornosti za štetu, zakonodavac je prihvatio stav da okupljanje većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru predstavlja situaciju povećanog rizika za nastanak štete, u kom slučaju je opravdano nametnuti obavezu naknade štete organizatorima ukoliko dođe do realizacije tog rizika. Međutim, kako je Zakonom o sportu predviđena odgovornost organizatora sportskih priredbi zbog nepoštovanja svojih obaveza, može se zaključiti da se organizator može osloboditi odgovornosti dostavljanjem dokaza da je ispunio svoje zakonske obaveze. Autor ovog rada se stoga bavi analizom pravila o odgovornosti organizatora sportskih priredbi i pravila o odgovornosti organizatora priredbi iz Zakona o obligacionim odnosima kako bi ukazao na određene nedoslednosti i nejasnoće u aktuelnom zakonodavnom okviru.

Ključne reči: odgovornost organizatora priredbi, odgovornost organizatora sportskih priredbi, osnovi oslobođenja od odgovornosti, sportske priredbe, prozrokovanje štete.

1. UVOD

Fudbal je jedan od najprofitabilnijih i najpopularnijih sportova na svetu.¹ Savremeno doba naročito svedoči o velikim finansijskim prednostima

* Master pravnik; Istraživač pripravnik, Institut za uporedno pravo, Terazije 41, Beograd, i.radomirovic@iup.rs.

¹ U prilog navedenoj tvrdnji govore statistički podaci objavljeni od strane FIFA-e, prema kojima je više od pola svetske populacije starije od 4 godine – 3,57 milijardi ljudi, gledalo Svetsko prvenstvo u fudbalu koje se 2018.

bavljenja ovim sportom, kako neposredno, u sportskom angažmanu, tako i posredno, putem raznih formi menadžmenta i organizacije različitih fudbalskih takmičenja. Na kraju, ali ne i najmanje bitno, fudbal ima i veliku nematerijalnu vrednost, pošto pored niza profesionalaca koji su karijerno opredeljeni za bavljenje sportom, fudbal ujedno okuplja i izuzetno veliki broj manje i više pasioniranih gledalaca i ljubitelja ove sportske discipline kao takve, konkretnog fudbalskog kluba ili čak pojedinačnog fudbalera. Kako velika zainteresovanost i posećenost fudbalskih utakmica potvrđuje veliku uključenost ljudi u njihovo održavanje, takav pojačani angažman ljudi podrazumeva i njihovo uspostavljanje međusobnih odnosa. Ovakvo ponašanje ljudi i uspostavljanje odnosa među sobom, zbog svoje potencijalne kompleksnosti, masovnosti i brojnosti situacija koje mogu iz njih izvirati, zahteva i normativno uređenje.

Uprkos dugoj tradiciji razvoja sporta i samog fudbala, sportsko pravo i pravo fudbala unutar njega još uvek nisu u potpunosti naišli na odgovarajuću normativnu regulativu. Razlog za nedovoljni normativni okvir koji bi razrešio mnoge pravne dileme koje se mogu ticati fudbala i pravnih odnosa koji iz njih izvire može se tražiti u više različitih faktora. Prvo, sportsko pravo je uprkos viševjekovnom postojanju sporta i dalje mlada grana prava, i fudbal je u poslednjim decenijama prešao iz sfere lične zabave i razonode pojedinaca u visokoprotivabilnu komercijalnu delatnost, te se tek sa pojačanom komercijalizacijom sporta javlja i potreba sa pravnom sigurnošću u ovoj oblasti koja bi ujedno omogućila i stabilan i predvidiv pravni promet. Drugi razlog se može naći u raznolikosti odnosa do kojih može doći povodom fudbala, tako da jedna pravna grana poput grane sportskog ili fudbalskog prava zapravo nailazi na visok stepen poklapanja sa već postojećim, tradicionalnim granama prava, pa je i njeno mesto u sistemu prava nejasno i nedovoljno određeno, pa i samo uređenje sporadično. Stoga, uprkos pojedinim izolovanim naporima pravnih stručnjaka i naučne doktrine, i dalje je daleko jednostavnije fudbal posmatrati kao izvor uživanja i zabave nego kao pravno nedovoljno regulisani prostor kome treba pristupiti i sa naučnim kuriozitetom. Iako poslednje decenije beleže primetni porast interesovanja za različite vrste sportova i sportske aktivnosti, ne uočava se isti stepen interesovanja za normativno uređenje pravila koja se odnose na sport i sportske aktivnosti.² Treći razlog za nedovoljno regulisanje ove oblasti se može tražiti i kroz pitanje ovlašćenog entiteta koji donosi odgovarajuće propise. Razne fudbalske nacionalne i nadnacionalne asocijacije pretenduju da samostalno uređuju pravne odnose koji nastaju povodom održavanja fudbalskih utakmica ili angažovanja sportista, te imaju autoritet nad fudbalskim klubovima i profesionalcima iz fudbalskog sveta, i njihovim pravilima se oni po pravilu povinuju, iako se ta pravila formalno po-

---

godine održalo u Rusiji. Finalnu utakmicu koja se odigravala između reprezentacije Francuske i Hrvatske je, prema statističkim podacima, gledalo 1,12 milijarde ljudi. V. *More than half the world watched record-breaking 2018 World Cup* (December 2018), <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/2018russia/media-releases/more-than-half-the-world-watched-record-breaking-2018-world-cup>, 9/11/2022.

² I. Tošić, O. Novaković, „Vrste osiguranja u sportu (regulativa u domaćem i uporednom pravu)“, *Odgovornost za štetu, naknada štete i osiguranje*, Valjevo, 2018, 527.

smatrano ne mogu smatrati izvorima prava koji su predmet tumačenja i primene u redovnim sudskim postupcima. O raskoraku između državnog i profesionalnog uređenja fudbala može govoriti i tendencija fudbalskih klubova, fudbalera, i drugih učesnika u fudbalskoj delatnosti, da pribegnu vansudskim metodama rešavanja sporova, najčešće posredstvom sportske arbitraže.³ Na kraju, treba imati u vidu i nejedinstvenost regulisanja različitih sportova i sportskih organizacija kao jedan od faktora koji utiču na uniformnost propisa u ovoj oblasti, a imajući u vidu raznolikosti sportova i odnosa u tim sportovima, koje nameću i potrebu za različitim normativnim rešenjima, uvažavajući njihove specifičnosti.

Ipak, pravo i fudbal se, kao dva različita društvena fenomena, spajaju u potrebi da se fudbal, pravila ponašanja u fudbalu i društveni odnosi u fudbalu uredi na način koji omogućava očuvanje poželjnih društvenih vrednosti koje se fudbalom postižu, a koje se zasnivaju i na principu poštene igre (*fairplay*) i slobodnog takmičenja.⁴ Jedna od tačaka u kojima se fudbal i pravo susreću jeste i na terenu deliktne odgovornosti za štetu. Naime, događaji poput fudbalskih utakmica, koji mogu podrazumevati okupljanje velikog broja ljudi, na otvorenom ili zatvorenom prostoru, različitih preferencija u pogledu ishoda utakmice, a opet istog stepena entuzijazma u pogledu želje za određenim ishodom, mogu dovesti i do društveno nepoželjnih situacija, koje tim pre zahtevaju jasnu, preciznu i predvidivu zakonsku regulativu. Štete koje prilikom realizacije sportskih utakmica mogu nastati mogu biti štete različitih raspona, nastale krivicom određenih lica, bez krivice ili nezavisno od krivice odgovornog lica, materijalne i nematerijalne. Na ovom terenu dolazi do izražaja značaj opšteg zahteva da pravni propisi treba da budu jasni i predvidivi, odnosno posledice neispunjenosti takvog zahteva. Stoga je predmet ovog rada priroda odgovornosti organizatora sportskih (i samim tim, fudbalskih) priredbi. Kako sportske priredbe terminološki potpadaju pod širi pojam priredbi koji u sebi obuhvata i druge vrste kulturnih i društvenih manifestacija, poput koncerata, bioskopskih projekcija, pozorišnih predstava i političkih skupova, odgovornost organizatora sportskih priredbi je uređena članom 181 Zakona o obligacionim odnosima⁵ koji je, uz odgovornost usled terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, odgovornost zbog nepružanja neophodne pomoći, odgovornosti u vezi sa obavezom zaključenja ugovora i odgovornosti u vezi sa vršenjem poslova od opšteg interesa, smešten u odsek posvećen posebnim vrstama odgovornosti za štetu, koje se zbog svojih karakteristika ne mogu uvrstiti u prethodne zakonske odseke koji uređuju materiju odgovornosti za štetu.

Pored režima odgovornosti organizatora priredbi iz člana 181 Zakona o obligacionim odnosima, odgovornost organizatora sportskih priredbi je uređena i sektorskim propisom koji se bavi uređenjem sportske delatnosti i sportskih aktivnosti u celini, te pravima i obavezama koje proizilaze iz sportskih aktivnosti.

³ V. Puljko, „Arbitraža i medijacija u sportu“, *Strani pravni život* 1/2017, 73,74.

⁴ D. Šuput, „Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama“, *Strani pravni život* 3/2009, 250.

⁵ Zakon o obligacionim odnosima – Sl. list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, Sl. list SRJ br. 31/93, Sl. list SCG br. 1/2003 – Ustavna povelja i Sl. glasnik R. Srbijeb. 18/2020 – ZOO.

Zakonom o sportu su predviđena osnovna pojmovna određenja koja su od značaja za sportsko deliktno pravo, uključujući i definicije organizatora sportskih priredbi i sporta. Takođe, Zakon o sportu sporadično uređuje i pojedine slučajeve kod kojih organizator sportskih priredbi odgovara za štetu koju su pretrpeli gledaoci, učesnici, i drugi potencijalni akteri sportskih priredbi. Međutim, uređenje se svodi na preciziranje slučajeva u kojima nastupa obaveza naknade štete, dok se sam režim odgovornosti ne uređuje izričito već zakonodavac upućuje na opšta pravila o odgovornosti za štetu. Kako se u srpskom pravu objektivna i subjektivna odgovornost za štetu smatraju ravnopravnim modalitetima odgovornosti za štetu, ostaje nejasno o kojoj vrsti odgovornosti je reč, kao i da li postoji neka naročita odredba i vrsta odgovornosti na koju zakonodavac upućuje. Stoga je potrebno ustanoviti odnos između ove dve vrste odgovornosti u skladu sa njihovim zakonskim uređenjem, uporediti njihove elemente i na osnovu toga utvrditi u kakvom se odnosu one nalaze. Preciznije govoreći, potrebno je iznaći odgovor na pitanje da li ove odredbe Zakona o sportu zapravo derogiraju odgovarajuće odredbe Zakona o obligacionim odnosima, ili je reč o paralelnim osnovima odgovornosti kod kojih u pojedinim slučajevima oštećeno lice može optirati između potraživanja štete po različitim osnovima.

2. ODGOVORNOST ORGANIZATORA PRIREDBI

Režim odgovornosti organizatora priredbi uređen je članom 181 Zakona o obligacionim odnosima u kome se navodi sledeće: „Organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili telesnom povredom koju neko pretrpi usled izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je gibanje masa, opšti nered i slično“. Ova vrsta odgovornosti za štetu smeštena je u odeljak 6 koji je posvećen posebnim slučajevima odgovornosti za štetu, koji, uprkos pojedinim sličnostima između nekih od njih i doktrinarnim pokušajima da se iznađu zajedničke osobine koje bi opravdale podvođenje ovih slučajeva pod jedinstveni zakonski osek, predstavljaju niz izolovanih, posebnih slučajeva odgovornosti za štetu koji se zbog svojih karakteristika ne mogu uvrstiti u neku drugu kategoriju.⁶ Ova izdvojena zakonska rešenja uređuju naročite situacije u kojima je oštećenom licu potrebno pružiti naročitu zaštitu. Zapravo, kada je reč o odgovornosti organizatora priredbi i odgovornosti za štetu usled terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, u doktrini se navodi da ova normativna rešenja zapravo predstavljaju pojmovna proširenja pojmova opasne stvari ili opasne delatnosti.⁷ U pitanju je posebna vrsta odgovornosti za štetu koja se zbog uslova za zasnivanje odgo-

⁶ M. Karanikić Mirić, „Odgovornost organizatora priredbe“, *Profesor dr Mirko Vasiljević – LiberAmicorum* (ur. D. Popović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2021, 706.

⁷ D. Zlatović, M. Radonić, L. Petković, „Odgovornost organizatora sportskih priredbi za štetu nastalu gledateljima s osvrtnom na upravne mjere u cilju rešavanja štetnih događaja“, *Zbornik radova Razvoj javne uprave*, 2017, 358. B. Vizner, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Zagreb, 1978, 814.

vornosti smatra objektivnom,⁸ a imajući u vidu da organizator priredbe odgovara za štetu nastalu smrću ili telesnom povredom koja je nastupila usled gibanja masa, opšteg nereda i sličnih slučajeva koji se mogu podvesti pod „izvanredne okolnosti“ do kojih može doći prilikom okupljanja većeg broja ljudi bez obzira na krivicu. Uprkos istovetnom pravnom režimu koji prati odgovornost za štetu od opasne stvari i opasne delatnosti, pravna nauka i sudska praksa su izrazile dominantan stav da je u ovom slučaju reč o pojmovnom proširenju opasne delatnosti. U tom smislu se i Vrhovni sud Srbije u postupku povodom naknade štete prouzrokovane oštećenom licu prilikom krosa koji je organizovala škola, izričito izjasnio da odgovornost škole kao organizatora krosa nije uslovljena njenom krivicom, te da odgovara po principu objektivne odgovornosti za opasnu delatnost.⁹ Ipak, ovaj slučaj odgovornosti za štetu ima određene specifičnosti u odnosu na odgovornost za štetu od opasne stvari i opasne delatnosti, pa se tako liberatormim razlogom ne smatra isključiva radnja trećeg lica iz člana 177 ZOO, koja je dovela do ostvarenja povećanog rizika od nastanka štete.¹⁰

2.1. Izvor povećanog rizika od nastanka štete u smislu člana 181 ZOO

Kao i kod odgovornosti za štetu nastalu od opasne stvari ili opasne delatnosti, samo okupljanje većeg broja ljudi nije automatski generator obaveze naknade štete, već je reč o delatnosti organizovanja sportskih priredbi (okupljanja većeg broja ljudi) koja predstavlja izvor povećanog rizika za naknadu štete. Opravdanje za propisivanje objektivne odgovornosti organizatora se nalazi u tvrdnji da organizator odgovara za štetne posledice vlastitog delovanja, a ne za okupljene ljude, pojedinačno ili kolektivno.¹¹ Ukoliko se organizator, uprkos riziku koji organizacija takvog okupljanja sa sobom nosi, ipak odluči da organizuje okupljanje ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru, on će bez obzira na svoju krivicu odgovarati ukoliko dođe do realizacije rizika koji postoji prilikom takvih okupljanja. Kod ove vrste odgovornosti, realizacija rizika se ogleda u prouzrokovanju štete koja je nastala smrću ili telesnom povredom, pa se realizacijom rizika ne smatra svaka šteta koja iz okupljanja može nastati. Iako zakonodavac ne pominje i narušenje zdravlja, može se smatrati da je narušenje zdravlja obuhvaćeno pojmom teške telesne povrede, pa odgovornost za štetu u ovom slučaju obuhvata i štetu nastalu narušenjem zdravlja.¹² Takođe, sama štetna radnja mora biti posledica realizacije povećanog rizika koji se javlja kod okupljanja većeg broja ljudi, a ne svaka štetna radnja koja prilikom okupljanja može nastati.¹³ Koliko god

⁸ J. Radišić, *Obligaciono pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2019, 304.

⁹ Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 210/92 od 28. 11. 2002. godine.

¹⁰ M. Karanikić Mirić, 710. Upor. B. Vizner, 820.

¹¹ M. Karanikić Mirić, *Objektivna odgovornost za štetu*, Službeni glasnik, Beograd, 2019, 217.

¹² *Ibid.*, 2019.

¹³ M. Karanikić Mirić (2021), 709.

okolnosti koje mogu nastati prilikom okupljanja većeg broja ljudi moraju biti „izvanredne“, one ipak ne mogu biti predvidljive, otklonjive, niti bi se mogle izbeći, jer bi u suprotnom imale dejstvo više sile koja je opšti oslobađajući razlog. Štetna radnja mora biti imanentna izvanrednim okolnostima koje se mogu realizovati prilikom okupljanja, te ne može biti reč o štetnoj radnji koja se redovno može dogoditi i nezavisno od njega, kao što su tuče, fizički nasrtaji jednog lica na drugo itd. Otuda se organizator priredbe ne može osloboditi odgovornosti dokazivanjem da je šteta nastupila isključivom radnjom trećeg lica ili usled šetnog događaja koji ima karakter više sile.¹⁴ Ako je radnja trećeg lica deo izvanrednih okolnosti koje stvaraju naročitu opasnost od nastanka štete, organizator se ne može pozivati na radnju trećeg lica kao oslobađajući razlog.¹⁵ ¹⁶ Štetni događaj mora nastupiti kao posledica izvanrednih okolnosti svojstvenih okupljanju većeg broja ljudi, a ne kao posledica nekih spoljnih faktora, kao što su oštećenja na sportskom ili drugom objektu u okviru koga se sportski događaj realizuje. U tom slučaju bi bilo potrebno utvrditi uzrok oštećenja sportskog objekta, pa ukoliko se utvrdi da je objekat bio ranije oštećen i dotrajao, te da do njegovog oštećenja ili urušavanja nije došlo zbog okupljanja većeg broja ljudi, ne može biti reč o odgovornosti organizatora sportske priredbe.¹⁷ Tada može biti reči o primeni opštih pravila o odgovornosti za štetu, pri čemu odgovorno lice ne bi bio organizator, već vlasnik tribine ili drugog prostora za održavanje sportskih priredbi, odnosno lice koje je dužno da taj prostor održava u ispravnom stanju.¹⁸ Dakle, ako je šteta nastupila za vreme okupljanja i na mestu okupljanja većeg broja ljudi na otvorenom ili zatvorenom prostoru, ali ne kao posledica izvanrednih okolnosti, u tom slučaju nema reči o objektivnoj odgovornosti za štetu iz člana 181 ZOO, ali se može eventualno govoriti o odgovornosti organizatora sportskih priredbi usled nepridržavanja dužnosti propisanih drugim propisima, poput Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama.¹⁹

2.2. Odnos između sportske priredbe i okupljanja većeg broja ljudi iz člana 181 ZOO

Iako se odredba člana 181 ZOO primenjuje i na sportske priredbe, kao pojam koji je u većini slučajeva podrazumeva i okupljanje većeg broja ljudi, ne posto-

¹⁴ V. Stanković, „Član 181. Odgovornost organizatora priredbe“, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima* (ur. S. Perović, D. Stojanović), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kulturni centar u Gornjem Milanovcu, Kragujevac, Gornji Milanovac, 1980, 539.

¹⁵ M. Karanikić Mirić (2019), 218.

¹⁶ U tom smislu se izjasnio i Apelacioni sud u Kragujevcu u postupku za naknadu štete koju je oštećena pretrpela kada ju je košarkaška lopta udarila u glavu, od čega je izgubila ravnotežu, pala i zadobila prelom kuka, koji je potvrdio prvostepenu odluku kojom se organizator javnog skupa obavezuje da tužilji naknadi štetu na osnovu odredbe člana 181 ZOO. V. Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu, GŽ 816/2013 od 23.3.2013. godine.

¹⁷ D. Zlatović, M. Radonić, L. Petković (2017), 362.

¹⁸ D. Kostić, *Građanskopravna odgovornost sportista i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd, 1976, 92.

¹⁹ M. Karanikić Mirić (2021), 716, 717.

ji garancija da svaka sportska priredba ujedno predstavlja i okupljanje većeg broja ljudi. Samo odvijanje određenog sportskog takmičenja ili nadmetanja ne smatra se situacijom povećanog rizika *per se*, već se u smislu člana 181 ZOO opasnom delatnošću smatra organizovanje i realizacija okupljanja većeg broja ljudi na otvorenom ili u zatvorenom prostoru, nezavisno od toga da li se veći broj ljudi okupio radi gledanja fudbalske utakmice ili drugog sportskog takmičenja. U tom smislu i obrnuto: ne dolazi do okupljanja velikog broja ljudi prilikom svake sportske (pa čak ni fudbalske) priredbe. Stoga je od velikog značaja utvrditi i šta se smatra okupljanjem velikog broja ljudi. Prema teoriji, „okupljanjem većeg broja ljudi“ može se smatrati svaki broj ljudi koji je podoban da izazove „gibanje masa, opšti nered“ i slično, i samim tim predstavlja generator povećane opasnosti od štete.²⁰ Međutim, sudska praksa niti teorija nisu dale precizniji odgovor, te će krajnji odgovor zavisiti od stanovišta sudske prakse, koja će utvrđivati postojanje većeg broja ljudi uvažavajući pojedinosti konkretnog slučaja. Takođe, trebalo bi voditi računa i o sledećem: iako svako okupljanje većeg broja ljudi stvara određene situacije povećanog rizika, ne generiše svaki skup podjednak rizik. Stoga bi možda bilo uputno ustanoviti koje vrste priredbi generišu različite vrste rizika. Po prirodi stvari, rizik da će nastupiti izvanredne okolnosti i da će biti prouzrokovana šteta nekom licu se može smatrati većim kada je u pitanju sportska priredba ili utakmica, nego kada je reč o književnoj večeri, pozorišnoj predstavi ili bioskopskoj projekciji.²¹

2.3. Pristanak oštećenog lica kao oslobađajući razlog?

U skladu i sa očekivanim stepenom opasnosti od nastanka štete je i odvojeno pitanje pristanka oštećenog kao razloga za isključenje protivpravnosti štetne radnje,²² naročito kada je reč o pojedinim sportskim priredbama koje, po iskustvu, često dovode do uzavrele atmosfere, povećanog entuzijazma i stepena uzbuđenosti kod publike, pa i žustrijeg izražavanja pasioniranosti i opredeljenja za jedan od klubova koji učestvuju u sportskom takmičenju. Prema pojedinim autorima, pravila o objektivnoj odgovornosti ne mogu štititi lica koja su se samoinicijativno i svojevolsjno podvrgla povećanom riziku koji za sobom nosi učešće u sportskoj priredbi, te oni takođe doprinose stanju povećanog rizika.²³ Iako okolnost da li se ulaznica plaća ili ne nije od značaja,²⁴ samim uzimanjem ulaznice i ulaskom

²⁰ *Ibid.*

²¹ D. Klasiček, „Odgovornost za štetu nastalu na sportskom natjecanju”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2019, 362.

²² I. Tošić, O. Novaković, „Odgovornost i osiguranje od odgovornosti organizatora sportske priredbe“, *Prouzrokovanje štete, naknada štete i osiguranje*, Beograd, 2019, 476.

²³ N. Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 4/2012, 764.

²⁴ Pre stupanja na snagu ZOO i uređenja posebnog slučaja odgovornosti za štetu organizatora priredbi, u teoriji je postojao većinski zastupljen stav o potrebi razlikovanja situacije kada je gledalac platio ulaznicu na sportski događaj i kada je istom prisustvovao bez plaćanja naknade. Ugovor koji se zaključuje između gledaoca sportske priredbe i njenog organizatora prilikom kupovine karte ima mešovitu prirodu, sa elementima ugovora o delu i zakupu, kojim se, između ostalog, zasniva i obaveza organizatora da gledaocu obezbedi bezbedne uslove za

u prostor u kome se sportska priredba održava, može predstavljati pristanak na učešće u sportskoj manifestaciji u svojstvu gledaoca, u sportskoj atmosferi koja se razumno može očekivati na događaju takve vrste, ali ne može predstavljati pristanak na svaku štetnu situaciju koja se može dogoditi.²⁵ Sa druge strane, treba imati u vidu i da je ništav pristanak oštećenog ako se odnosi na štetnu radnju koja je zakonom zabranjena.²⁶ U pitanju su dobra kojih se čovek ne može odreći, kao što su pristanak da se nekome oduzme život, ili nanese teška telesna povreda.²⁷

Takođe, može se reći i da posmatrači sportske priredbe imaju i opravdano očekivanje da će određeni sportski događaj i okupljanje ljudi na tom događaju biti organizovani uz maksimalnu posvećenost i obazrivost organizatora. Ovakav stav gledaoci mogu zasnivati na laičkom uverenju da organizator sportskih priredbi mora prethodno ispuniti određene uslove i biti kvalifikovan za organizovanje ovakvog skupa, te da će biti u stanju da predupredi nastupanje štetnih događaja uz odgovarajući stepen spremnosti i stručnosti.²⁸ Jednostavno rečeno, društveno poželjna i korisna delatnost kao što je organizovanje sportskih priredbi služi ispunjenju društveno korisnih interesa i samim tim pretpostavlja određene standarde u postupanju i organizaciji.

3. ODGOVORNOST ORGANIZATORA SPORTSKIH PRIREDBI PREMA ZAKONU O SPORTU

Kada je reč o odgovornosti organizatora sportske priredbe, kao naročitog slučaja okupljanja većeg broja ljudi, srpski zakonodavac je predvideo sistem odgovornosti koji se ne može poistovetiti sa onim predviđenim članom 181 ZOO. Zakon o sportu, propis koji odvojeno uređuje ovu društveno i privredno poželjnu delatnost, pojmovno određuje sport i kroz ciljeve koji se obavljanjem sportskih aktivnosti i delatnosti postižu, kojima se teži zadovoljenju potreba čoveka za stvaralaštvom, afirmacijom, fizičkim vežbanjem i takmičenjem sa drugima.²⁹

Zakonom o sportu su regulisani i različiti slučajevi odgovornosti za štetu koji se javljaju prilikom i povodom sportskih priredbi i koji koegzistiraju i mogu varirati u pogledu oštećenih, odgovornih lica, vrste štete i prirode štetne radnje.

---

posmatranje sportske priredbe. U ovom slučaju, odgovornost je po svojoj prirodi bila ugovorna, a ne deliktna, dok je pitanje stepena obavezivanja da se taj cilj postigne, postojanje obligacije cilja ili obligacije sredstva, bilo nejedinstveno rešeno u teoriji. Ukoliko gledalac prisustvuje sportskoj priredbi bez plaćanja ulaznice, eventualna odgovornost za štetu organizatora bi bila deliktne prirode. Nasuprot doktrinarnom stavu, dominantan stav tadašnje sudske prakse je bio da lice koje okuplja veći broj ljudi na otvorenom ili zatvorenom prostoru stvara situaciju povećanog rizika, i da u skladu sa tim treba da snosi posledice takvog rizika, što je i inspirisalo normiranje ove vrste odgovornosti u Nacrtu Zakona o obligacijama i ugovorima. V. D. Kostić, 84.

²⁵ Kako je to slikovito objašnjeno u jednom radu: gledalac može očekivati udarac lopticom na teniskom meču, ali ne i udarac reketom, te se u tom slučaju ne može smatrati da postoji pristanak oštećenog. V. D. Zlatović, M. Radonjić, L. Petković, 365.

²⁶ Čl. 163 st. 2 ZOO.

²⁷ J. Radišić, 251.

²⁸ D. Kostić, 81.

²⁹ Zakon o sportu – *Sl. list RS* br. 10/2016 – ZS.

Tako ZS normira slučajeve. Na primer, član 23 ZS uređuje slučaj odgovornosti za štetu koju pretrpi ili prouzrokuje sportista i sportski stručnjak pri bavljenju sportskim aktivnostima i obavljanju stručnog rada u sportu, upućujući na opšta pravila o odgovornosti za štetu. Okupljanje većeg broja ljudi na sportskoj priredbi kao situacija povećanog rizika od nastanka štete se potvrđuje i članom 152 ZS, kojim se vlasnik sportskog objekta obavezuje da „preduzme mere koje omogućavaju predupređenje, odnosno smanjenje rizika nastanka štete za korisnike i treća lica i kojima se na povećane rizike utiče.“³⁰ Ukoliko sportisti, gledaoci, drugi učesnici ili treća lica pretrpe štetu usled nedostataka sportskog objekta, ZS ponovo upućuje na primenu opštih pravila predviđenih ZOO, ovaj put precizirajući da se imaju primeniti pravila o objektivnoj odgovornosti za štetu.³¹

Organizatoru sportske priredbe se takođe nameću određene dužnosti usmerene na predupređenje rizika nastanka štete i uticanje na povećane rizike, indikativno navodeći koje mere organizator sportske priredbe je obavezan preduzeti. Za štetu koja nastane sportistima, gledaocima i drugim učesnicima sportske priredbe i trećim licima, a zbog nepoštovanja prethodno navedenih dužnosti, organizator sportske priredbe će, prema formulaciji člana 157 stav 3 ZS, odgovarati prema opštim pravilima o odgovornosti za prouzrokovanu štetu.

4. ODNOS ODGOVORNOSTI ORGANIZATORA PRIREDBI I ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU IZ ZAKONA O SPORTU

Organizator sportske priredbe se može osloboditi odgovornosti ukoliko dokaže da je ispunio svoje obaveze koje se tiču sprečavanja realizacije povećanog rizika od nastanka štete ili samog nastupanja štete, u skladu sa članom 157 stav 1 ZS, što ukazuje na postojanje dodatnog uslova za zasnivanje odgovornosti za štetu organizatora sportske priredbe. To nije jedina specifičnost pravila iz ZS u odnosu na opšte pravilo o odgovornosti za štetu organizatora priredbi iz ZOO. Dok organizator priredbe iz člana 181 ZOO odgovara samo za materijalnu i nematerijalnu štetu nastalu smrću ili telesnom povredom, takvo ograničenje nije predviđeno kod odgovornosti organizatora sportskih priredbi, u kom slučaju se može govoriti o dosledno sprovedenom principu integralne naknade. Dakle, dok je pozicija organizatora sportske priredbe donekle relaksirana u odnosu na ostale organizatore priredbi, a imajući u vidu subjektivizaciju odgovornosti i samim tim povećan broj osnova za oslobođenje odgovornosti za štetu, obim štete za koju organizator sportske priredbe odgovara je znatno širi.^{32 33}

---

³⁰ Čl. 152 ZS.

³¹ Čl. 155 st. 3 ZS.

³² Iako je prema prvobitnom tekstu člana 181 i 180 („Odgovornost za štetu prouzrokovanu terorističkim aktima, javnim demonstracijama i manifestacijama“) odgovornost u oba slučaja bila ograničena samo na štetu prouzrokovanu smrću ili telesnom povredom, Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o obligacionim odnosima iz 1985. godine, ona je u pogledu odgovornosti države iz člana 180 proširena i na štete nastale uništenjem, odnosno oštećenjem imovine fizičkog lica. V. J. Radišić, 304.

³³ B. Vizner, 819.

Pitanje od značaja za adekvatno poređenje odgovornosti iz ZOO i ZS jeste i pitanje kruga oštećenih lica čiju štetu je organizator (sportske) priredbe dužan nadoknaditi. Prema Vizneru, odredba člana 181 ZOO ima u vidu samo odgovornost organizatora za štetu nastalu telesnom povredom ili smrću posmatrača (sportske) priredbe, a ne i učesnika, za čiju štetu organizator odgovara po principu pretpostavljene krivice usled nepreduzimanja potrebnih mera bezbednosti.³⁴ S druge strane, odgovornost za štetu predviđena ZS može se odnositi i na štetu prouzrokovanu sportistima i drugim učesnicima, a ne samo posmatračima sportske priredbe.³⁵

Može se zaključiti da gledaoci sportske priredbe mogu pretrpeti štetu iz dva uzroka: prvo, usled propuštanja organizatora da preduzme odgovarajuće bezbednosne i organizacione mere predviđene zakonom, i drugo, usled izvanrednih okolnosti koje su nastupile usled okupljanja većeg broja ljudi, poput gibanja masa, guranja, jurnjave, koškanja i sličnog. Zato je od naročitog značaja utvrđivanje uzroka, a samim tim i uzročno-posledične veze između uzroka i nastale štete. Ukoliko je šteta nastala zato što je organizator sportske priredbe propustio da preduzme sve mere potrebne za bezbedno i neometano odvijanje sportske priredbe, predupređenje rizika nastanka štete itd, onda će se njegova odgovornost zasnivati na relevantnim odredbama ZS, što znači da će organizator priredbe odgovarati prema opštim pravilima o odgovornosti za štetu. S druge strane, ako je šteta nastala kao posledica realizacije povećanog stepena rizika, odnosno kao posledica samog okupljanja većeg broja ljudi, pa su nastupile izvanredne okolnosti koje se prilikom takvog okupljanja mogu dogoditi, onda je reč o objektivnoj odgovornosti za štetu (pooštrenoju objektivnoj odgovornosti, imajući u vidu da radnja trećeg lica ne predstavlja liberatorni razlog) iz člana 181 ZOO, i to samo za štetu nastalu teškom telesnom povredom ili smrću gledalaca. Iako distinkcija može delovati jasno, bezbednosne mere koje se organizatoru nameću kao zakonska obaveza često i jesu namenjene umanjenu rizika koji postoji prilikom okupljanja većeg broja ljudi.

Dakle, ukoliko je šteta nastala usled propuštanja organizatora da preduzme sve bezbednosne mere, a ne usled realizacije rizika koji su karakteristični za okupljanja većeg broja ljudi na sportskim priredbama, onda on ne treba odgovarati na osnovu člana 181 ZOO.³⁶ Ta šteta nije nastupila zbog samog okupljanja većeg broja ljudi, pa samim tim nema ni prostora za primenu pravila o odgovornosti organizatora priredbi. Takođe, za razliku od odgovornosti koju predviđa ZOO, naknadu štete zbog nepreduzimanja odgovarajućih mera bezbednosti

³⁴ B. Vizner, 818. Za isti stav v. B. Kačer, F. M. Ostojić, A.-M. Bogović, „Odštetna odgovornost u sportu (hrvatsko pozitivno pravo)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2002, 373, D. Zlatović, M. Radonić, L. Petković, 363. Upor. V. Stanković, 540, prema kome pravilo iz člana 181 ZOO može da se primeni i na učesnika priredbe, igrača ili sportskog sudiju.

³⁵ D. Klasiček, “Odgovornost za štetu nastalu na sportskom natjecanju”, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2019, 361.

³⁶ *Ibid.*, 361.

može potraživati i sam sportista ili učesnik, a ne samo gledalac, te je i krug ovlašćenih lica da potražuju naknadu štete znatno širi.

Ipak, može se doći i do drugačijeg zaključka: cilj zakonodavca je bio da donekle favorizuje, a donekle i proširi odgovornost organizatora sportskih priredbi u odnosu na organizatore ostalih priredbi. Organizator sportskih priredbi se može osloboditi odgovornosti dokazujući da je preduzeo sve mere predviđene ZS, ali će, ukoliko ih nije preuzeo, odgovarati za celokupnu štetu, dok će krug lica ovlašćenih da potražuju naknadu štete biti znatno širi nego kada je reč o drugim organizatorima priredbi. Na taj način se režim objektivne odgovornosti organizatora sportske priredbe donekle subjektivizuje i izuzima iz režima objektivne odgovornosti za štetu organizatora priredbi iz člana 181 ZOO.

Pojedini sudovi su već imali priliku da se posredno izjasne o ovom pitanju. U postupku za naknadu štete prouzrokovane licu na košarkaškoj utakmici, a na osnovu člana 181 ZOO, tuženi je izjavio žalbu na prvostepenu usvajajuću presudu pozivajući se na odsustvo krivice. Sud se u svom obrazloženju osvrnuo na činjenicu da je Košarkaški savez Srbije doneo odluku da se tuženi kazni zbog propusta u organizaciji utakmice koji se ogledaju u nedovoljnom broju pripadnika Policijske uprave i redara radi sprečavanja eventualnih incidenata, te je potvrdio prvostepenu presudu kojom se usvaja zahtev tužioca za naknadu štete.³⁷

Na sličan način se isti sud izjasnio i u slučaju u kome je gledalac premirao na autotrci dok se nalazio na prostoru koji je bio strogo zabranjen za pristup gledaocima. Prema stanovištu suda, organizator autotрке se ne može osloboditi objektivne odgovornosti ako postoje propusti vezani za udaljavanje gledalaca sa mesta gde je strogo zabranjeno prisustvo gledalaca, kao i za nadgledanje i kontrolisanje da li se gledaoci nalaze na mestima gde je to njima zabranjeno, a zasniavajući odgovornost organizatora na odredbi člana 174, kategorišući autotрке kao opasnu delatnost, i odredbi člana 181.³⁸

Može se zaključiti da je položaj organizatora sportskih priredbi u neku ruku olakšan: pošto odgovara za štetu nastalu nepoštovanjem svojih obaveza, za oslobođenje od odgovornosti je dovoljno da dokaže da je svoje obaveze u pogledu preventivnih mera propisanih zakonom, izvršio. Organizator stoga ne mora dokazivati nepredvidivost, neizbežnost i neotklonivost razloga koji su doveli do nastanka štete, dovoljno je da dokaže da je izvršio svoje obaveze. Međutim, ako se utvrdi da organizator sportske priredbe nije ispunio svoje zakonske dužnosti u pogledu realizacije sportske priredbe, on će odgovarati za štetu prouzrokovanu i drugim učesnicima u sportskoj priredbi, a ne samo gledaocima, i za sve vrste štete, a ne samo one nastale telesnom povredom ili smrću.

---

³⁷ Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Gž 1524/2020 od 30.9.2020. godine.

³⁸ Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Gž 621/2020 od 8.10.2020. godine.

5. ZAKLJUČAK

Učestalost, popularnost i značaj sportskih, pa samim tim i fudbalskih, priredbi, ukazuje i na potrebu za naročitim uređenjem pravnih odnosa koji povodom sportskih priredbi nastaju. Po prirodi stvari, do nastanka štete gledaocima će češće doći prilikom određenih sportskih priredbi, nego prilikom priredbi druge vrste. Otuda je značajno da materija sportskog deliktneog prava bude uređena na jasan i predvidiv način koji će olakšati njegovu primenu u praksi. Nažalost, trenutno stanje zakonodavstva u ovoj oblasti ne dozvoljava nedvosmislenost u tumačenju zakonskih normi.

Odgovornost organizatora sportskih priredbi uređena je opštim pravilom iz člana 181 ZOO koje predviđa poseban oblik odgovornosti organizatora svih vrsta priredbi. U pitanju je objektivna odgovornost za štetu nastalom telesnom povredom ili smrću, a prouzrokovana gledaocima priredbe. Zakonodavac je, normirajući ovu vrstu odgovornosti, pojmovno proširio pojam opasne delatnosti i objektivne odgovornosti za opasnu delatnost, uz nameru da se licima koja su pretrpela štetu na priredbama i povodom priredbi pruži naročita pravna zaštita u pogledu materijalne i nematerijalne štete nastale teškom telesnom povredom i smrću. S druge strane, Zakon o sportu, kao poseban propis čiji je cilj da uredi različita pitanja od značaja za sportsku delatnost, uređuje odgovornost organizatora sportskih priredbi na drugačiji način. Uprkos tome što ZS upućuje na primenu opštih pravila o odgovornosti za štetu, njime je i izričito predviđeno da se za ovu štetu ne odgovara samo gledaocima, već i sportistima, drugim učesnicima sportske priredbe i trećim licima. Takođe, u skladu sa opštim pravilima o odgovornosti za štetu na koja ZS upućuje, organizator sportske priredbe odgovara za sve oblike štete koji mogu nastati, nezavisno od toga da li su nastale smrću, telesnom povredom ili na drugi način. Organizatoru sportske priredbe je dozvoljeno da se oslobodi odgovornosti za štetu dokazivanjem da je preduzeo sve potrebne mere propisane zakonom, što nije dozvoljeno ostalim organizatorima priredbi. Kako se osnovi oslobođenja odgovornosti i uzroci štete razlikuju, pojedini autori su došli do zaključka da organizatori sportskih priredbi mogu odgovarati dvojako, te da je potrebno ustanoviti da li je šteta nastupila kao posledica povrede dužnosti organizatora sportske priredbe ili kao posledica izvanrednih okolnosti do kojih može doći prilikom okupljanja većeg broja ljudi. Međutim, nije jasno u kojoj meri u praksi dolazi do nepoklapanja između ove dve vrste uzroka, te da li je ova distinkcija uopšte potrebna.

Drugi stav objašnjava ovakvu zakonodavnu regulativu željom da se sportske priredbe izdvoje od ostalih priredbi i da se za njih predvidi naročiti pravni režim koji poboljšava njihov položaj u pogledu oslobađajućih razloga, ali ga pooštava u pogledu kruga ovlašćenih lica i obima štete. Treći zaključak do koga se može doći analizom pozitivnih propisa se može svesti na konstataciju da se u momentu donošenja Zakona o sportu nije dovoljno razmišljalo o njegovom

usklađivanju sa drugim propisima. Na kraju, konačan odgovor na ovo pitanje će biti prepušten sudskoj praksi, koja će, uvažavajući okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, precizirati uslove za zasnivanje odgovornosti organizatora sportskih priredbi.

Ivana Radomirović

Junior Research Assistant, Institute of Comparative Law, Belgrade

THE LEGAL NATURE OF THE LIABILITY OF ORGANIZER OF SPORTING EVENTS

Summary

This paper provides the analysis of the legal nature of liability of organizer of sporting events. The Law on Sports explicitly prescribes the obligations of organizers of sporting events which are aimed at maintaining appropriate safety standards during sporting events and combating illegal and inappropriate behavior that is contrary to the goal and social purpose of sporting events. If non-compliance with these obligations causes damage to athletes, spectators, other participants or third parties, the Law on Sports refers to the application of general rules on liability contained in the Law on Obligations. The rules referred to in the Law on Sports regulate the liability of organizers of large gatherings contained in Article 181, which represents a special type of liability regardless of the fault of the organizer. Regulating the responsibility of the organizer of gathering as a special type of non-contractual, objective liability for damage, the legislator accepted the position that the gathering of a large number of people indoors or outdoors itself is a state of increased danger, for which it is justified to impose an obligation to its organizer to compensate for such damage regardless of his guilt. However, as the Law on Sports provides for liability of the organizer of sporting events due to non-compliance with its obligations, it may be concluded that the organizer may be released from liability by providing a proof that he has fulfilled his legal obligations. The author of this paper therefore deals with the analysis of the rules on the liability of organizers of a sporting events and the rules on the liability of the organizers of the large gatherings from the Law on Obligations in order to point out certain inconsistencies and unclarity in current legal framework.

Keywords: liability of organisers of events; liability of organisers of sporting events; release from liability; sporting events.

Literatura

- Blagojević B., Krulj V., *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Savremena administracija, Beograd, 1983.
- Đurđević N., „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 4/2012, 751-768.
- Kačer B., Ostojić Fani M., Bogović A-M., „Odštetna odgovornost u sportu (hrvatsko pozitivno pravo)“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2002, 351-384.
- Karanikić Mirić M., „Odgovornost organizatora priredbe“, *Profesor dr Mirko Vasiljević – Liber Amicorum* (ur. D. Popović), Univerzitet u Beogradu – Pravni fakultet, Beograd, 2021, 705-726.
- Karanikić Mirić M., *Objektivna odgovornost za štetu*, Službeni glasnik, Beograd, 2019.
- Klasiček D., „Odgovornost za štetu nastalo na sportskom natjecanju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2019, 355-376.
- Kostić D., *Građanskopravna odgovornost sportista i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd, 1976.
- Puljko V., „Arbitraža i medijacija u sportu“, *Strani pravni život* 1/2017, 63-75.
- Radišić J., *Obligaciono pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2019.
- Stanković V., „Član 181. Odgovornost organizatora priredbe“, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima* (ur. S. Perović, D. Stojanović), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kulturni centar u Gornjem Milanovcu, Kragujevac, Gornji Milanovac, 1980, 538-540.
- Šuput D., „Zakonsko uređivanje sporta u evropskim državama“, *Strani pravni život* 3/2009, 247-272.
- Tošić I., Novaković O., „Odgovornost i osiguranje od odgovornosti organizatora sportske priredbe“, *Prouzrokovanje štete, naknada štete i osiguranje*, Beograd, 2019, 471-481.
- Tošić I., Novaković O., „Vrste osiguranja u sportu (regulativa u domaćem i uporednom pravu)“, *Odgovornost za štetu, naknada štete i osiguranje*, Valjevo, 517-528.
- Vizner B., *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Zagreb, 1978.
- Zlatović D., Radonić M., Petković L., „Odgovornost organizatora sportskih priredbi za štetu nastalu gletadeljima s osvrtom na upravne mjere u cilju rešavanja štetnih događaja“, *Zbornik radova Razvoj javne uprave*, 2017, 356-370.

Pravni izvori

Zakon o obligacionim odnosima – Sl. list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, Sl. list SRJ br. 31/93, Sl. list SCG br. 1/2003 – Ustavna povelja i Sl. glasnik R. Srbijebr. 18/2020 – ZOO.

Zakon o sportu – *Sl. list RS* br. 10/2016 – ZS.

Sudska praksa

Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 210/92 od 28. 11. 2002. godine.

Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu, Gž 816/2013 od 23.3.2013. godine.

Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Gž 621/2020 od 8.10.2020. godine.

Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Gž 1524/2020 od 30.9.2020. godine.

Izvori sa Interneta

More than half the world watched record-breaking 2018 World Cup (December 2018), <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/2018russia/media-releases/more-than-half-the-world-watched-record-breaking-2018-world-cup>, 9/11/2022.